

LES CITACIONS BÍBLIQUES EN CATALÀ EN LES OBRES D'ARNAU DE VILANOVA

per Jaume MENSA I VALLS
Llicenciat en Filosofia i Teologia. Igualada

I. PRESENTACIÓ

Després de gairebé un segle d'estudis arnaldians no sembla pas forassenyat d'afirmar i reivindicar l'extraordinària importància d'Arnau de Vilanova en la història dels estudis bíblics (vegeu J. Perarnau, *L'«Alia Informatio Beguinorum» d'Arnau de Vilanova*, Barcelona 1978, pp. 145-179).

A finals del segle XIII i a començaments del XIV, després de diferents intents, més o menys reeixits, de casar la filosofia aristotèlica amb la Bíblia, Arnau manté a ultrança el més absolut «biblisme» i rebutja, conseqüentment, tota «ciència humana». Se situa així a les antípodes dels seguidors de Tomàs d'Aquino (contra els quals escriví el *Gladius iugulans thomastistas*) i, cosa més interessant, anticipa tàcitament, dos segles abans de Luter, el contingut de l'aforisme «Sola Scriptura».

Per contribuir a l'estudi d'aquest aspecte de l'obra d'Arnau em proposo de presentar i posar a disposició dels estudiosos les citacions bíbliques (en català) de les obres escrites en llengua vernacle d'Arnau de Vilanova.

El treball es desenvolupa en dues parts i una conclusió. En la primera part s'indiquen, sense copiar textualment, les citacions que apareixen en cada obra, pel mateix ordre en què hi apareixen. En la segona s'exposen els diferents textos citats per Arnau, ordenats d'acord amb l'ordre dels llibres bíblics. En la conclusió, hom pretén d'extreure algunes conseqüències de l'anterior estudi.

II. PRIMERA PART: LES CITACIONS EN CADASCUNA DE LES OBRES

A) *Confessió de Barcelona*¹

Citacions explícites²: 2Te 2,1-9 (115,12-21); 2Te 2,9-10 (115,28-116,2); 2Tm

1. L'estudi, lògicament, el reduïm a les obres catalanes: *Confessió de Barcelona*, *Lliçó de Narbona*, *Raonament d'Avinyó*, *Alia Informatio beguinorum* i *Informació espiritual*.

Quan el present estudi s'havia acabat i era ja a la impremta, J. Perarnau ha publicat un fragment ca-

3,1-5 (116,7-17); 2Tm 3,2-9 (116,19-117,2); Mt 7,15 (118,27-119,1); Mt 7,16 (119,11-13).

Al·lusions³: 2Co 8,1-3 (105,7-14); Dn 12,11 (110,21-111,10); Ap 9,13-21 (114,2-8); Ap 13,11 (117,14-18); Ap 9,1-11 (118,9-20); Ez 9 (120,2-5); 1Co 10,24; 13,5 (130,27-131,2).

B) *Lliçó de Narbona*⁴

Citacions explícites: Mt 10,38 (145,13-16); Jn 13,15 (145,21-22); Jn 14,6 (145,24-146,1); Mt 6,25-33 (154,19-26); Mt 15,8-9 (Is 29,13) (161,3-6); Mt 16,23 (161,7-8); Mt 23,15 (163,13-14); 1Jn 2,15 (165,22-166,1); Jm 4,4 (166,3-4); Mt 6,10 (166,5-6); Mt 26,42; Lc 22,42 i Mc 14,36 (166,16-18).

talà de l'obra perduda *De Fine Mundi* de mestre Arnau: Josep PERARNAU I ESPELT, *Fragments en català del tractat perdut d'Arnau de Vilanova «De Fine Mundi» en una disputa entorn de les previsions escatològiques* (Vilafranca del Penedès i Barcelona, 1316-1317), dins *Arxiu de Textos Catalans Antics* 7/8 (1988/1989) 282-287, que cal afegir a les esmentades obres. Una combinació d'elements sortosos, la perícia i la constant investigació de J. Perarnau han permès l'agradable troballa a les cobertes d'un manual notarial de l'Arxiu Provincial de Girona. Hom tenia coneixement de l'obra únicament de manera indirecta: l'esmentava la sentència del Concili provincial de Tarragona de 1316. En aquest fragment apareixen dues citacions en llatí:

Mt 24,36: «De die autem illa et hora nemo scit, neque angeli celorum, nisi Pater solus» (283).

Mc 13,32: «De die autem illo vel hora nemo scit, neque angeli in celo, neque filius, nisi Pater» (283).

En el mateix *Arxiu de Textos catalans Antics* 8/9 (1988/1989) es publiquen importants estudis sobre Arnau de Vilanova (Josep PERARNAU I ESPELT, *El text primitiu del «De mysterio cymbalorum Ecclesiae» d'Arnau de Vilanova. En apèndix, el seu «De tempore adventus Antichristi»*, pp. 7-169; Josep PERARNAU, *Guiu Terrena critica Arnau de Vilanova. Edició de la «Quaestio utrum per notitiam Sacrae Scripturae possit determinate sciri tempus Antichristi». En apèndix, tres fragments de teòlegs contemporanis relatius a la tesi escatològica arnaldiana*, pp. 171-222; Josep PERARNAU I ESPELT, *Noves dades biogràfiques de mestre Arnau de Vilanova*, pp. 276-282). Malauradament, en el moment de redactar aquest treball, no els he poguts tenir en compte. Realment aquests estudis il·luminen molts aspectes foscos de l'obra d'Arnau i representen una important fita en els estudis arnaldians. Espero de poder-ne donar raó (sobretot pel que fa als temes relacionables amb el present article) en un futur no molt llunyà.

Confessió de Barcelona dins ARNAU DE VILANOVA, *Obres Catalanes*, vol I: *Escrits religiosos*, Barcelona 1947 (pròleg de J. Carreras i Artau, notícia preliminar de M. Batllori), pp. 101-139. Per a més informació sobre aquesta obra (= CB) i les que segueixen pot consultar-se l'inventari de les obres d'Arnau de Vilanova de F. SANTI, *Arnau de Vilanova. L'obra espiritual*, València 1987, pp. 250-277. Respectivament són els números 32, 34, 41, 42, 51.

La forma d'indicar les citacions (explícites o al·lusions) és la següent: S'indica la citació amb el mateix ordre en què apareix en el text. Entre parèntesis s'indica la pàgina i la(les) línia(es) del text de l'obra d'Arnau. I en el cas de l'AIB només s'indica la línia.

En alguns casos s'assenyalen dos o més textos bíblics (dels evangelis sinòptics), car no és possible d'identificar exactament a quin Evangeli correspon el text citat per Arnau. Aleshores, en la «III. Segona Part», hom remet al nombre de la citació bíblica corresponent, al lloc on és copiat el text.

Abreviatures: CB = *Confessió de Barcelona*

LN = *Lliçó de Narbona*

RA = *Raonament d'Avinyó*

AIB = *Alia Informatio Beguinorum*

IE = *Informació Espiritual*

2. Per «citació explícita» entenc aquella citació que reproduïx, amb estil directe o indirecte, un text bíblic.

3. Per «al·lusió» entenc la referència d'un text bíblic sense reproduir-lo.

4. *Lliçó de Narbona*, dins ARNAU, *Obres Catalanes* I, pp. 141-166.

Al·lusions: 1Tm 6,19 (145,7-10); 1Co 3,18 (148,1-5); Coh 10,3 (148,7-10); Rm 1,22 (148,12-14); Tt 1,16 (151,9-10); Jm 2,5 (156,15-18); Mt 13,18 i Lc 8,5-8 (156,25-157,1); He 3,6 (162,2-11); 1Tm 4,8 (162,17-21); 1Co 2,2 (162,23-25); Is 19,9 (163,24-164,2); 1Jn 2,18-27 (164,10-13); Ef 4,7 (164,14-16); Ap 5 (164,17-21); Jm 2,14-26 (165,3-6); Is 5,14 (165,11-16).

C) *Raonament d'Avinyó*⁵

En aquesta obra no se cita directament la Bíblia, però s'hi fa referència en algunes ocasions: Tt 2,12-13 (172,3-5); Jm 4,4 (172,15-17); 1Jn 2,15 (172,18-20); Mt 7,15 (195,6-7); Mt 19,24 i Mc 10,25 (198,7-12); Mt 6,33 (198,13-17); Mt 5,39-42 (198,19-21); Mt 5,23 (199,5-8); Mt 7,14 (199,18-21); 1Co 13,1-3 (200,24-201,2); Ex 17,11 (205,26-206,2); Lc 18,9-14 (208,26-209,3); 1Co 1,27 (210,6-8); Lc 2,27 (211,11-19).

D) *Informació espiritual*⁶

Citacions explícites: en català no n'hi ha cap (en llatí, Mt 5,16 [224,26-225,1]; Pr 11,29 [238,21-23]).

Al·lusions: 1Tm 4,8 (227,5-10); Col 3,12 (230,7-11); 1Tm 6,1-12 (233,7-12); 2Re 18,3 (238,24-26).

E) *Alia informatio beguinorum*⁷

Citacions explícites: Sl 39,18 i 87,16 (32-34); 2Co 8,9 (35-40); Jn 13,15 (47-49); 1Jn 2,6 (51,53); Mt 19,23; 19,24; Mc 10,25; Lc 18,25 (73-79); 1Tm 6,8 (114-116); 1Jn 2,15 (175-179); Lc 10,38-42 (195-204); Lc 6,22 i Mt 5,11 (225-228); Jn 15,12 (281-283); Mt 6,31-33 (371-380); 1Co 2,2 (499-505).

Al·lusions: Mt 6,33 (79-82); Mt 6,25-33 (82-86); Ga 6,9 (91-97); Tt 2,11-12 (105-111); Lc 14,33 (136-140); Mt 19,29; Mc 10,29 i Lc 18,29 (140-145); Jm 4,4 (179-182); Mt 20,19; Mc 10,34 i Lc 18,32-33 (228-231); Mt 10,24 (231-234); Jn 6,15 (262-265); Ac 2,44 (276-280); Ga 6,2 (284-288); 1Pe 4,10-11 (288-293); Ac 2,44 (i 4,32-35) (301-304); Jn 15,12 (305-308); Ga 6,2 (308-315).

III. SEGONA PART: EXPOSICIÓ DE LES CITACIONS

1. Sl 39,18 i 87,6: «Yo son menich e pobre e en trebals de mon jovent a ensà» (AIB 32-34).

2. Mt 5,11 (i Lc 6,22): «Benauryats serets con vos maldiran los hòmens e vos perseguiran e diran tot mal contra vosaltres» (AIB 225-228)⁸.

5. *Raonament d'Avinyó*, dins ARNAU, *Obres Catalanes I*, pp. 167-221.

6. *Informació espiritual*, dins ARNAU, *Obres Catalanes I*, pp. 223-243.

7. *Alia Informatio Beguinorum*, dins Josep PERARNAU, *L'«Alia Informatio Beguinorum» d'Arnau de Vilanova*, Barcelona 1978, pp. 15-85.

8. Ofereixo els textos paral·lels de l'anomenat «Còdex del Palau» per tal de mostrar divergències i concòrdies entre ambdós textos i així veure, si fos el cas, possibles relacions. Per a l'esmentat còdex vegeu J. GUDIOL I CENILL, *Una antiga traducció catalana dels quatre evangelis (Còdex del Palau)*, Vic

3. Mt 6,25-33: «No hajats ànsia de menjar, ni de beure, ni de vestir, car lo Pare celestial, que peix los ocells, los quals no sembren ni cullen, a ell, qui vist lo liri de moltes cubertes, les quals no file ni tix, vestirà a vós, car bé sab que aquestes coses vos són necessàries. Mas, primo, hajats ànsia de conquerir e de guanyar lo regne del cel, e los altres béns que obs havets vos seran donats» (LN 154, 19-27)⁹.

4. Mt 6,31-33: «No valats aver ànsia ne trob ésser curosos ne pencijs, diens: què menjare'n o què bourem, o què vistrem, cor lo vostre Pare selestial sab que de totes aquestes coses avets mester; primerament, donques, querets lo regne de Déu, e totes aquestas coses qui us són nessessàrias, vos seran donades» (AIB 371-380)¹⁰.

5. Mt 7,15: «Guardats-vos e guaytats-vos dels falses prophetes, qui vindran a vós ab falses vestidures d'ovelles» (CB 118,27-119,1)¹¹.

6. Mt 7,16: «Als fruyts que faran, sien a les obres e conversació, los concixerets en les sues paraules pençades» (CB 119,11-13)¹².

7. Mt 10,38: «Car ell diu, en lo evangeli de sent Matheu, que aquell qui no pren la creu esperitual en si e no.l segueix, no és digne de veure a ell» (LN 145, 13-16)¹³.

8. Mt 15,8-9 (Is 29,13): «Aquest poble me honra de bocha, mas lo cor luny és de mi; e prenen les doctrines dels hòmens, e no de Déu» (LN 161,3-6)¹⁴.

9. Mt 16,23: «Tu.m fas scandalizar; e no sabs què pertany a Déu, mas sabs què pertany a hom» (LN 161,7-8)¹⁵.

10. Mt 19,23-24 (i Mc 10,25 i 18,25): «Nostro senyor Jhesucrist dix: que rich de greu entrarà en lo Regne dels cels, e que pus leugera cosa seria que.l cameyl

1910, del qual he extret el text. P. 4: «benauyrats serets vosaltres com los homens vos maleiran eus perseguiran e diran contra uos molts mals».

9. GUDIOL, *Una traducció catalana* 6: «No siats ansiosos dela uostra vida ço es que meniarets ne beurets ne lo vostre cors que vistra. Donchs la vostra anima no val mes que lo meniar, et lo vostre cors no val mes que lo uestiment. Guardats los ocells del cel que no sembran ni cuglen ne aiusten granes et lo nostre pare celestial proveex aquells. Donchs no ualets vos mes que aquells. Et donchs perque cogitats vosaltres en aquestes coses... Donchs ans de totes coses demanats primerament lo regne del cel et la sua Justícia et totes aquestes coses vos hi seran auistades. Donchs no vullats esser molt ansiosos de lendema car lo dia del endema sera ansios de si matex car basta a cada dia sa malícia.»

10. Vegeu núm. anterior.

11. GUDIOL, *Una traducció catalana* 6v: «Guardat uos dels falsos prophetes qui venen avosaltres en vestiments de ouelles».

12. GUDIOL, *Una traducció catalana* 6v: «et dins lurs coratges ells son lops rapacs en los fruyts que ells fan los conaxerets».

13. GUDIOL, *Una traducció catalana* 10: «E aquel qui no pren la sua creu enom segueix no es digne de mi.»

14. GUDIOL, *Una traducció catalana* 15v: «...aquest poble me honra de labijs ma lo lur cor es lluny de mi. Aquestes no honren a mi gens de cor car ells ensenyen les doctrines e los manaments dels homens e lexen los manaments de deu».

15. GUDIOL, *Una traducció catalana* 17: «... tu fas escandel en mi per ço com tu no sabs aquelles coses que son de deu mas aquelles que son de les homens».

entràs per lo forat o cós d'una guylla que no seria rich qu. entràs en paradís» (*AIB* 73-79)¹⁶.

11. Mt 23,15: «Maledicció serà a vosaltres, ypòcrites, qui environats la mar» (*LN* 163,13-14)¹⁷.

12. Mt 26,42 (i Lc 22,42; Mc 14,36): «Senyor, no vull que la mia voluntat sia feta, mas la tua in seculorum secula, amen» (*LN* 166,16-18)¹⁸.

13. Mc 10,25 i 18,25 (Mt 19,23-24): vegeu núm. 10 (*AIB* 73-79)¹⁹.

14. Mc 14,36 (i Mt 26,42; Lc 22,42): vegeu núm. 12 (*LN* 166,16-18)²⁰.

15. Lc 6,22 (Mt 5,11): Vegeu núm. 2 (*AIB* 225-228)²¹.

16. Lc 10,38-42: «Avem oït preïcar que Nostre Senyor Jhesucrist dix que Maria Magdalena, la qual no ss'entremès d'administrar los béns temporals, mas tan solament adressà e aplegà tot son cor e son enteniment e sa contemplació a les paraules del Salvador, elegé malor part que sa sor» (*AIB* 195-204)²².

17. Lc 22,42 (i Mt 26,42; Mc 14,36): vegeu núms. 12 i 14 (*LN* 166,16-18)²³.

18. Jn 13,15: «Exemple vos é donat per tal que enaxí con yo ó fas, vosaltres fasats» (*AIB* 47-49)²⁴.

19. Jn 13,15: «Exemple vos he donat per tal que façats axí com yo he fet» (*LN* 145,21-22)²⁵.

16. GUDIOL, *Una traducció catalana* 19: «A com es gran cosa al rich hom entrar en lo regne dels cels et dich uos que pus laugera cosa es lo camell passar per lo cors de la agulla quel rich hom entre en lo regne dels cels.»

17. GUDIOL, *Una traducció catalana* 24v: «Guay et maledicció auosaltres secruans et fariseus ypocrites qui auironats la mar...»

18. GUDIOL, *Una traducció catalana* 29v: «Pare meu si es posible pas de mi aquest calçe en pero no sia axí com yo vull mas axí com tu vols.»

19. GUDIOL, *Una traducció catalana* 47: «Altra vegada los dix Jesus, greu cosa es dentrar en lo regne de deu aquells quis confian en le pecunies car pus laugera cosa es lo camell pesar per lo cors de la agulla quell rich hom entre en lo regne de deu.»

20. GUDIOL, *Una traducció catalana* 53v: «sia feta la tua voluntat e no sia axí com yo vull mes axí com tu vols.»

21. GUDIOL, *Una traducció catalana* 67v-68: «Benauyrats serets vos quant vos ayraran los homens eus maleiran e fora gitaran lo vostre nom axí com amall per raho del fill de lom.»

22. GUDIOL, *Una traducció catalana* 76: «Marta empero treballaua de aparellar e aministrar ço que era necessari pe meniar al senyor Jesus e asos dexeables. Adonchs marta acostas al senyor e dix li senyor tu no has cura ne ansia que ma germana me lexa sola administrar, digues li que ma jut. A la qual repos lo senyor. Marta marta tu es anxiosa e torbada en aparellar moltes coses. Empero vna cosa es necessaria sapies que maria ha elegida la millor part la qual no sera a ella tolta perdurablement.»

23. GUDIOL, *Una traducció catalana* 92: «no la mia voluntat mas la tua sia feta».

24. En els textos de Jn 12-14 poso els paral·lels d'una traducció catalana medieval editada per J. PERARNAU, *Aportació al tema de les traduccions bíbliques catalanes medievals*, dins *RCatT* III (1978) 17-98. Aquesta Bíblia, a la qual pertanyen els fragments, ben segur, està relacionada amb els fruyts beguins catalans, si bé se'n desconeix l'autor. P. 29: «car yo us he donat eximpli que [yo] he feyt a vós, enaxí ho fassats». GUDIOL, *Una traducció catalana* 113v-114: «eximple vos he donat que segons que yo he fet vosaltres façats».

25. Vegeu n. 24.

20. Jn 14,6: «Yo són vida, e via, e veritat» (LN 145,24-146,1)²⁶.

21. Jn 15,12: «Assò és lo meu menament, que amets la .i. l'altre, axí con [yo] vos e amats» (AIB 281-283)²⁷.

22. 1Co 2,2: «No é jutgat, so és en ma consciència no é determenat, consentit ne per obres o per paraules mostrat que yo sabés res als entre vosaltres, mas tan solament Jhesucrist, e aquest crucificat» (AIB 499-505).

23. 2Co 8,9: «Frares, vós sabets la gràcia de nostre Senyor Jhesucrist vos à feta, cor freturós s'és fet per vosaltres con él fos rich, per tal que vosaltres fósets tots richs de la sua fretura» (AIB 35-40).

24. 2Te 2,1-9: «Faç-vos a saber que.l dia del juhí no vindrà entrò que.l fill de perdió sia revelat e destruhit per nostre senyor Jesuchrist; e ja sabets, per ço que.us dix mentres que era entre vós e.us prehicava, quant trigarà lo seu aveniment. E faç-vos a saber que la sua iniquitat ja regna amagadament en lo poble dels christians, axí que tan hi regnarà, entrò que del mig dels christians nexerà palesament aquella iniquitat» (CB 115,12-21).

25. 2Te 2,9-10: «Quant la iniquitat nexerà palesament d'aquell mig o d'aquell cor dels christians, labores se revelarà lo fill de perdió» (CB 115,28-266,2).

26. 1Tm 6,8: «Avens alimens e de què nos cubram, per pagats nos tenim» (AIB 114-116).

27. 2Tm 3,2-9: «E aquets aytals», scrivia diligentment, «-car d'aquets seran aquells qui trencharan les cases o.ls alberchs—, les fembres de poch recapte e de poch seny, carregades de peccats, menaran axí com a catives a lur guisa. E aquests seran aquells qui contrastaran a la veritat, axí com los encantadors de Pharaó contrastaren a Moysès. Mas finalment lur oradura o iniquitat serà coneguda per los christians, e no profitaran, ço és, vindran a derrochament e menyspreu» (CB 116,19-117,2).

28. 2Tm 3,1-5: «Sàpies que en los darrers dies seran los temps perillosos, per ço car los hòmens no amaran sinó a si mateys, e seran cobeus e altius e ergulloses e maldícols, desobedients a lurs majors, desconeixents e òrreus, e sens amor e sens pau, allevadors de crims, e incontinents, e sens tota suavesa e sens tota benignitat, e traïdors, e contrastadors, e cechs ignorants, e inflamats, e fastigoses, e amadors de delits carnals més que de nostre Senyor, e faran semblant de pietat» (CB 116,7-17).

29. Jm 4,4: «Adultres: [sapiu] que qui volrà estar amich d'aquest segle, enemich serà de De[u]» (LN 166,3-4).

26. PERARNAU, *Aportació* 31 «Yo son via e veritat e vida»; GUDIOL, *Una traducció catalana* 114v: «yo so carrera veritat e vida».

27. GUDIOL, *Una traducció catalana* 115v: «Aquest es lo manament meu queus amats los vns als altres axí com vous e amats.»

30. 1Jn 2,6: «Aquel qui diu que està en Crist deu anar axí con Crist» (AIB 51-53).

31. 1Jn 2,15: «No vulats amar lo món ne aqueles coses qui són en lo món, cor qui ama lo món, no és la karitat de Déu lo Pare en ell» (AIB 175-179).

32. 1Jn 2,15: «[Fills, no vulgueu amar lo mon ne] les coses d'aquell, car cella qui a[men] aquest [món] no han la amor de Déu lo Pare» (LN 165,23-166,1).

IV. CONCLUSIONS

Després d'examinar les diferents citacions en català d'Arnau de Vilanova, hom pot extreure'n algunes conclusions:

1. Els textos catalans d'Arnau de Vilanova contenen moltíssimes citacions bíbliques. Difícilment hom pot llegir una pàgina de les seves obres sense trobar-n'hi una o més. Arnau demostra així un gran coneixement de la Bíblia, de la qual fa un ús freqüentíssim²⁸.

2. Gairebé sempre que Arnau cita la Bíblia, en aquestes obres, ho fa en català. Només en molts rares ocasions reproduïx textos en llatí (2 en un total de 34). El fet ens fa pensar que Arnau coneixia alguna versió catalana de la Bíblia (o almenys del Nou Testament).

3. Les citacions de l'Antic Testament són poquíssimes (una) comparades amb les dels Evangelis i de les Cartes (trenta-una). És més: Arnau no reproduïx explícitament i completament ni una sola vegada els textos profètics de l'Antic Testa-

28. Arnau proposa una lectura de la Bíblia amb criteris purament bíblics, sense recolzar-se en cap filosofia. Per aquest motiu, entre altres, esclatà una fortíssima polèmica entre Arnau i els dominics seguidors de Tomàs («thomatistes», com ell els comença a anomenar). Aquests havien intentat d'harmonitzar els continguts bíblics i la filosofia aristotèlica, situant-se així a les antípodes d'Arnau. Per a aquest tema vegeu: J. CARRERAS, *La polémica gerundense sobre el Anticristo entre Arnau de Vilanova y los dominicos*, dins *Anales del Instituto de Estudios Gerundense* V-VI (1950/1951) 5-58; F. EHRLE, *Arnaldo de Villanova e i «Thomatiste»*, dins *Gregorianum* I (1920) 475-502; M. BATLLORI, *Arnau de Vilanova antiescolàstic d'après mss catalans et italiens*, dins *Bibliotheca Pontificii Athenaei Antonianum* 7 (1951) 567-581; ID., *L'antimisme pintoresc d'Arnau de Vilanova*, dins *Vuit segles de cultura catalana*, Montserrat 1959, pp. 19-29; J. CARRERAS I ARTAU, *El antiescolasticismo de Arnau de Vilanova*, dins *Die Metaphysik im Mittelalter. Ihr Ursprung und ihre Bedeutung*, Berlin 1963, pp. 616-620; ID., *Historia de la filosofía española I*, Madrid 1939, pp. 199-230; M. BATLLORI, *Ramon Llull i Arnau de Vilanova en relació amb la filosofia i les ciències orientals del segle XIII*, dins *A Través de la llengua i cultura catalanes*, Montserrat 1979, pp. 15-35; C. REHO, *La polemica di Arnaldo da Villanova contro i Domenicani Thomisti nel Gladius iugulans Thomistas*, Università di Bari 1981-1982 (inèdita).

El sentit i el valor que Arnau atorga a la Bíblia ens fa pensar, d'alguna manera, en la «sola scriptura» de Luter.

Per a tot aquest tema, vegeu R. MANSELLI, *Spirituali e Beghini in Provenza*, dins *Studi Storici dell'Istituto Italiano per il Medio Evo* XXXI-XXXIV (1959) 55-80; H. LEE, «Scrutamini scripturas». Joachimist themes and «Figurae» in the Early Religious Writings of Arnald of Villanova, dins *Journal of the Warburg and Courtauld Institutes* XXXVII (1974) 33-56; PERARNAU, *L'«Alia Informatio Beguinorum»* 145-179; SANTI, *Arnau de Vilanova* 163-185.

ment (sobretot del profeta Daniel) que en els seus tractats llatins anteriors foren fonamentalíssims i li serviren de base per a anunciar la vinguda de l'Anticrist. (En la CB 110-111, però, al·ludeix a Dn 12,11. Aquest text de Daniel permet a Arnau de predir la vinguda imminent de l'Anticrist, i, en aquest sentit, hom el considera un text bàsic en l'obra d'Arnau. És un text sovintejat per Arnau en les obres polèmiques. Diu: «Primerament, la revelació de Daniel, al qual, per compte de dies, fou revelat lo temps damunt [dit], quant dix que d'aquell temps lo qual del tot cessaria lo sacrifici de la lig, entrò en lo temps en lo qual la abhominació, ço és Antechrist, serie posada en desolació dels feels, correrien .MCCXC. [dies]. E, segons que [en] la scriptura de la Bíblia mateixa s'espon en diverses lochs, en aquella revelació pren lo Sant Sperit [lo dia] per any; e majorment car per altra manera no podria ésser verificada la dita prophesia de dret en dret e de fi en fi.»)

Caldria tenir en compte aquesta dada a l'hora d'estudiar les relacions d'Arnau i el judaisme, i l'evolució del seu pensament²⁹.

4. L'Evangeli de Mateu (citat 12 vegades), els escrits joànics (7 vegades) i les Cartes paulines (7 vegades, també) són els més esmentats del Nou Testament. Apareix com a rerefons d'aquestes citacions l'intent de presentar Jesús com a model del cristià³⁰.

5. No hi ha cap citació directa, explícita i completa dels textos apocalíptics: ni del Nou Testament, ni, com abans he dit, de l'Antic Testament³¹. En canvi, els textos referits més d'una vegada (Mt 6,31-33; Jn 13,15; 1Jn 2,15; 2Te 2,15), i en

29. J. CARRERAS I ARTAU encetà amb els seus articles *Arnaldo de Vilanova. Apologista antijudaico*, dins *Sefarad* VII (1947) 49-61, i *Arnau de Vilanova y las culturas orientales*, dins *Homenaje Millàs Vallicrosa*, Barcelona 1954, pp. 309-321, una viva polèmica sobre les influències jueves en el pensament d'Arnau (que Carreras creia moltes). Més tard F. PELSTER, *Die Questio Heinrichs von Harclay über zweite Ankunft Christi und die Erwartung des baldigen Weltendes zu Anfang des XIV Jahrhunderts*, dins *Archivio Italiano per la Storia della Pietà* I (1951) 25-82, aportà noves dades. Finalment LEE, «*Scrutmini scripturas*», després de valorar la diferent informació, creu que no és tanta, com havia pensat J. Carreras, la influència jueva d'Arnau. De totes maneres, P. SANTONJA, *Arnau de Vilanova: Les ciències ocultes, influències del pensament àrab i hebreu*, dins *Miscel·lània Badia i Margarit* II, Montserrat 1985, pp. 71-86, defensa, intuïtivament, una gairebé absoluta dependència d'Arnau respecte del judaisme, ressaltant, sense donar-ne suficientment els fonaments i les raons, un possible origen jueu d'Arnau. És, per tant, interessant de constatar que rarament Arnau cita l'Antic Testament i que cap vegada no reproduceix totalment els textos profètics (Dn 12,11, per exemple) tan freqüentats pel mateix Arnau pocs anys abans.

30. Els textos en què Jesucrist apareix com el model a seguir són nombrosos. S'hi entreveu, a més, un cristocentrisme ben important. Segurament aquest cristocentrisme és una característica peculiar del pensament d'Arnau que, fins i tot, ens permetria d'establir apreciables diferències respecte de Joaquim de Fiore i del moviment joaquimita. Així mateix hom constata un intensiu interès per la vida i les obres de Jesús.

Per a aquest tema, vegeu l'estudi de PERARNAU, *L'«Alia Informatio Beguinorum»* 145-184.

31. Dissortadament la història ha construït una aurèola mítica (en el sentit més pejoratiu de la paraula) al voltant de la persona i l'obra d'Arnau. Aquesta aurèola mítica, construïda en un inici pels seus detractors, els tomistes, i després, amb el temps, assumida de forma gairebé general, és presidida per la idea d'un Arnau «apocalíptic», heretge i boig. Fins i tot la gran majoria d'estudis «crítics» del darrer segle accepten acríticament aquest prejudici. Ha estat sobretot Perarnau qui ha recuperat «històricament» Arnau. En aquest context és bo de constatar que Arnau molt rarament cita textos Apocalíptics i, en canvi, els temes dels textos bíblics més emprats són la pobresa i la caritat.

aquest sentit més centrals en la seva —si així es pot anomenar— teologia, fan referència a la veritable caritat, a la pobresa com a estil de vida, i a Jesús com a exemple a seguir.

6. Sembla que Arnau de Vilanova citava de memòria i no feia servir, quan escrivia, cap Bíblia. Hom pot observar-ho si compara les citacions que Arnau emprà més d'una vegada: s'hi constaten apreciables diferències substancials entre les mateixes citacions que de cap manera no serien possibles amb una Bíblia al davant³².

Si citava de memòria hom haurà de revisar el suposat «literalisme» (o interpretació literal de la Bíblia) que tan freqüentment els estudiosos han atribuït a Arnau.

7. No s'observen coincidències mínimament importants entre les citacions bíbliques d'Arnau i els corresponents textos del Còdex del Palau i del fragment de Joan XII-XIV (Manuscripts de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona, 740, fol. 87, i d'Assisi, Chiesa Nuova 9, fol. 132-133)³³.

Jaume MENSA I VALLS

Rbla. Sant Ferran, 52, 1r., 2^a.

08700 IGUALADA

32. Sembla que Arnau citava de memòria perquè els textos que ha emprat en més d'una ocasió no coincideixen literalment entre ells. Aquests són: Mt 6,31-33 (III. Part Segona, núms. 3 i 4); Jn 13,15 (núms. 18 i 19); 1Jn 2,15 (núms. 31-32) i 2Te 2,1-9 (núms. 24-25). Pel que fa al «literalisme» d'Arnau, vegeu SANTI, *Arnau de Vilanova* 168-186.

33. Perarnau, estudiant la traducció catalana de Joan XII-XIV (Biblioteca de Catalunya, manuscrit 740), creu que la Bíblia a la qual pertany el fragment està relacionada amb els beguins catalans, però tenint en compte les citacions bíbliques de l'AIB afirma: «... aquesta no és la traducció catalana usada per Arnau de Vilanova...» (*RCatT* III [1978] 35). Després d'estudiar les citacions bíbliques en les altres obres catalanes podem constatar que en cap d'aquestes obres no coincideix el manuscrit BC 740 (publicat per J. Perarnau) amb el text reproduït per Arnau.

Igualment, comparant el «Còdex del Palau» (J. GUDIOL I CUNILL, *Una antiga traducció catalana dels quatre evangelis [Còdex del Palau]. Transcripció precedida d'una introducció*, Vic 1910) amb les citacions dels Evangelis d'Arnau s'observa que en cap cas no existeix una coincidència substancial.

Summary

Arnau de Vilanova was specially concerned on bringing the Bible to the people. According to the little part of his work arrived to us, we could even say that, two hundred years before Luther, he has put into practice the aphorism: «Sola Scriptura». Master Arnau remains an unknown or a badly understood author. Specially his thought on biblical matters. Does his exegesis come from Judaism? Was he bound to a literal interpretation of Scripture or did he accept other interpretations? Does his exegesis beyond polemics with professional theologians? Which catalan Bible did he use or was himself a translator of the Bible into catalan? These are only some of the questions which remain still open. Having those questions in mind, the paper studies the Bible quotations in catalan, which appear in following treatises: *Confessió de Barcelona*, *Informació espiritual*, *Lliçó de Narbona*, *Alia informatio Beguinorum*. After an Introductory study (Part I), the Bible quotations are first listed (Part II) and then presented according to the order of the biblical Books (Part III). Finally (Part IV), some conclusions are drawn.